

Denken over morgen, de rol van docenten en leerlingen

Dromen over de toekomst van ons vak mag, moet zelfs. De kern van de ontwikkelingen waarmee ons leergebied te maken krijgt, zoals geschetst in het artikel *'human movement en sports de toekomst!?'* geeft een dubbel beeld.

Door: Mark Jan Mulder en Hilde Bax

Aan de ene kant zijn er vele ontwikkelingen en kansen waarop sportleraren in kunnen gaan, aan de andere kant blijft, vanuit de eigen kracht gedacht, de kern van ons leergebied de meervoudige deelnamebekwaamheid van leerlingen in sport- en bewegings-situaties. Wat is de consequentie voor het gedrag van docenten en leerlingen in de nabije of verdere toekomst? Opvallend is dat een gezonde en actieve leefstijl en de zelfbepalende, netwerkende en kritische leerlingen nadrukkelijk meer in de aandacht staan in het leergebied. Dat de maatschappij in een hoog tempo informatiseert, individualiseert, intensiveert, informaliseert en internationaliseert is duidelijk. Dat dit gevolgen heeft voor hoe kinderen zich gaan gedragen, wat ouders van de school verwachten en wat wij van het leergebied verwachten ook. De werkgroep 'toekomstvisie' schetst na een beschrijving van de kern van ons leergebied vier profielen die alle een manier schetsen hoe met die ontwikkelingen om te gaan. Onder de noemer *Gezondheid en school, Topsport en school, Persoonlijke vorming en school en Diversiteit en school* worden reeds doorkijkjes gegeven naar invullingen van human movement and sports (hm&s).

FOTOS: ANITA RIEMERSMA

Geven van keuzemomenten..
Reflectie op keuze

Maar wat als ik als docent nú al wil werken aan een 'toekomstproof' invulling van hm&s? Doorredenerend vanuit de blijvende kern met een sterk veranderende omgeving: hoe kunnen we nu al rekening houden met de kinderen van morgen? Wat betekenen bovengenoemde ontwikkelingen voor docenten en leerlingen? Uit de geschetste ontwikkelingen, de scenarioconferenties en de feedback van deelnemers komen de volgende beelden voor docent en leerling naar voren. De consequenties voor programma en organisatie volgen in een later stadium.

De docent is zich er goed van bewust dat onderwijzen ook altijd tegelijkertijd een opvoedend onderwijzen is. Dat stelt hoge morele eisen aan de betrokken docent. De docent van de toekomst blijft daarmee de competente, zichzelf steeds verbeterende professional, maar weet dat zijn professionele expertise in grote mate bepaald wordt door het bezitten en uitdragen van professionele waarden en overtuigingen.

De docent als gids

De docent is een positief identificatiemodel, een voorbeeld voor de leerlingen die bij het zoeken naar hun eigen persoonlijkheid behoefte hebben aan ijkpunten met betrekking tot sportiviteit, fair play en een actieve leefstijl. De docent is een begeleider bij de introductie in de sport- en bewegingsituaties, kenmerkend voor de internationale en Nederlandse bewegingscultuur. Hij kent de veranderende bewegingscultuur en is bij uitstek geschikt om leerlingen van alle niveaus van bewegen de kennis, inzicht en vaardigheden bij te brengen om met plezier deel te nemen aan bewegingsituaties. >>

Contact: Hilde Bax, Mark Jan Mulder

h.h.t.bax@hva.nl, m.j.mulder@pl.hanze.nl

Leerling als regelaar

De docent als teamspeler

De docent werkt samen met anderen. Samenwerking met collega's binnen en buiten de school en met vertegenwoordigers en aanbieders van sport- en bewegingssituaties buiten de school. Samen zorgen zij voor een gevarieerd aanbod voor de leerlingen, zodat de

leerlingen vijf keer in de week uitgebreid kunnen bewegen en sporten. Daarom zal de docent ook ondernemend zijn en open staan voor ontwikkelingen en kansen in de omgeving.

De docent als filter

De docent is een begeleider bij de introductie in de sport- en bewegingssituaties, kenmerkend voor de Nederlandse bewegingscultuur. Deze introductie kent zowel een ontplooiings- als een toerustingsaspect. Leerlingen leren hun eigen mogelijkheden en interesses ontwikkelen en kennen. Tegelijkertijd leren ze deelnemen aan de bewegingscultuur. De docent maakt keuzes uit het enorme aanbod aan sport- en bewegingssituaties. De docent filtert sport- en bewegingssituaties die voor zijn leerlingen geschikt zijn.

Droom of schrikbeeld; een dag uit het leven van Daan in 2016:

De wekker gaat af, het is 06.30 uur en Daan staat op. Hij is 17 jaar en zit op het vwo in Amsterdam en volgt het schoolprogramma: sports, health and innovations. Iedere leerling moet de laatste twee jaar van zijn schoolloopbaan een programma volgen en zelfstandig vormgeven binnen een groot keuzepakket. Hij wordt hierbij ondersteund door een persoonlijke loopbaancoach die goed kijkt waar de talenten van de scholieren liggen om zich maximaal fysiek, cognitief, sociaal-emotioneel en spiritueel te ontwikkelen. De zelf ontwikkelde programma's zijn nauw afgestemd op specifieke beroepsopleidingen of wetenschappelijke opleidingen. Het is 22 april 2016 en Nederland brengt binnenkort het bid uit voor de Olympische Spelen 2028. Daan is zeer geïnteresseerd want als toekomstig bewegingswetenschapper ziet hij veel kansen als Nederland de zomerspelen toegewezen krijgt.

De docent als grenzensteller

In het onderwijs van 2028 staat zelfverantwoordelijkheid van de leerling centraal. In een geseculariseerde, geïndividualiseerde en pluriforme samenleving zijn traditionele waarden en vaste handelingsalternatieven nog maar beperkt voor handen. De leerling zoekt naar identiteit. Het handelen van de docent kenmerkt zich door het geven van verantwoordelijkheid, keuzemomenten en reflectie op deze keuze. Maar de docent zal meer sturend handelen wanneer leerlingen moeite hebben met verantwoordelijkheid nemen of het moeilijk vinden om te kiezen. Onderwijs is daarmee steeds een 'gesprek' tussen leerling en docent. De docent dient uiteindelijk als grenzensteller.

De leerling als architect van eigen leerproces

De leerling is steeds meer de architect van zijn eigen leerproces. Na schooltijd zijn er tal van mogelijkheden om aan sport en bewegen te doen en dat kan bovendien in allerlei verschijningsvormen (trainen, plezier, showen, gezondheid). Tijdens de lessen zijn er ook veel keuzemogelijkheden. De intrinsieke motivatie is belangrijk. De toename van keuzemogelijkheden vraagt een meer actieve en zelfbewuste houding van de leerling. De leerling krijgt de ruimte, binnen bepaalde kaders, zijn eigen bewegingsontwikkeling ter hand te nemen.

De leerling als regelaar

Zoals de leerling meer de architect van zijn eigen leerproces wordt, zo krijgt hij ook een toenemende rol in het leerproces van anderen. Dit betekent dat de leerling naast deelnemer ook organisator, coach en regulator is. Deze ontwikkeling is al langer zichtbaar en zal verder doorgaan. Het is de bedoeling dat leerlingen zich idealiter ontwikkelen als kritische, verantwoordelijke, creatieve en nieuwsgierige burgers met een positieve grondhouding ten opzichte van bewegen in de ruimste zin van het woord.

De leerling als teamspeler

Naast de toenemende verantwoordelijkheid voor de individuele bewegingsontwikkeling blijft de leerling in de les h&S een teamspeler. Het samen bewegen is voor een leerling misschien wel belangrijker dan ooit. Juist door het toegenomen

Nog een beeld van de toekomst van Daan:

Daan rent vijf km naar de fietsstalling waar zijn supersnelle racefiets staat. Deze is gesponsord door de Vrije Universiteit van Amsterdam die hem een plek garandeert binnen de opleiding bewegingswetenschappen. Vervolgens fietst hij 40 km naar het zwembad waar hij snel zijn zwempak met sensoren aantrekt om 40 banen borstcrawl te trekken. Ondertussen zit zijn trainer al achter de video-opnames om aan de hand van de sensoren op het pak een bewegingsanalyse te maken. Daan stapt de sportzaal in waar hij met nog zes jongens en acht meisjes een mindfulness-programma volgt. Daan merkt dat dit hem een goede balans geeft in zijn snelle leven.

men zelfbewustzijn wordt er ook meer gevraagd van het inlevende vermogen van de leerling. Voortdurend moeten belangen afgewogen worden en op elkaar afgestemd. Het leergebied h&S is nu eenmaal een unieke speelplaats voor het leren bewegen met anderen. Daarbij leert een leerling omgaan met verschillen in talenten, interesses en belangen.

De docent is zich er goed van bewust dat onderwijzen ook altijd tegelijkertijd een **opvoedend** onderwijzen is

Werken aan morgen begint nu

Zoals in de inleiding gezegd: dromen over een mooie toekomst mag en moet. Het is niet alleen maar leuk om na te denken over later. Naast het inspringen op vele externe ontwikkelingen is een interne, brede, vakinhoudelijke oriëntatie belangrijk. Wij wensen dat in de nabije toekomst h&S alom is erkend als kernvak. De lessen worden in alle schooltypen verzorgd door uiterst bekwame en gemotiveerde vakdocenten en er is een dagelijks sport- en beweegaanbod. De campagne '3+2=een fit idee' die startte in 2010 is daarmee in de toekomst gemeengoed geworden.

Alle leerlingen krijgen wekelijks drie lessen h&S in het curriculum en op school zijn er iedere dag sportactiviteiten na schooltijd en in de pauzes. Er wordt samengewerkt met sportverenigingen en aanbieders van sport en bewegen in sportteams. De accommodaties zijn eigentijds en worden zowel overdag als 's avonds intensief gebruikt. Bij deze de uitnodiging om mee te dromen; stuur jouw reactie svp naar de redactie (redactie@kvlo.nl).

Referenties

- Bax, H. (2010). *De samenleving over de kwaliteit van bewegen & sport op school, een spiegel voor de vakwereld*. Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Berkel, M. & Brouwer, B. (2010). Bewegingsonderwijs in 2028. *Lichamelijke Opvoeding*, 98(5), 10-14.
- CPB & SCP (2000). *Trends, dilemma's en beleid: essays over ontwikkelingen op langere termijn*. Den Haag: CPB/SCP.
- Faber, K. (1989, 2001). *Bewegingsonderwijs op maat*. Baarn: Bekadidakt, HB-uitgevers.
- Pardon, E. (2008). Verschijningsvormen van sport en bewegen als basis. *Lichamelijke Opvoeding*, 96 (3), 37-39.
- Stegeman, H. (2000). *Belang van bewegingsonderwijs, over legitimatie en algemene doelstellingen van het schoolvak lichamelijke opvoeding*. Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Stegeman, H. (2007). Het vakconcept: bekwaam maken voor deelname aan de bewegingscultuur. In: Brouwer, B. (red.), *Basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs*. Zeist: Jan Luiting Fonds.

De werkgroep toekomstvisie bestaat uit Marco van Berkel en Berend Brouwer (SLO), Ardan Aldershof, Gertjan van Dokkum en Mark Jan Mulder (ALO's), Hilde Bax en Jacob Nienhuis (KVLO) ◀